

7/6456

**T.C.
DEVLET BAKANLIĞI VE BAŞBAKAN YARDIMCILIĞI**

Sayı : B.02.0.001/01-2125

04/07/2005

Konu :

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 7.06.2005 tarih, A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/6456- 11610/34329 Sayılı yazınız.

Aydın Milletvekili Mehmet Mesut ÖZAKÇAN tarafından Bakanlığımızca cevaplandırılmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 7/645611610/34329 Sayılı yazılı soru önergesinin cevabı aşağıdaki gibidir.

Yörük Ali Efe hakkında çeşitli kaynaklarda aşağıda özetlenen bilgiler yer almaktadır.

Yörük Ali Efe, bazı kaynaklara göre 1886 bazılarına göre ise 1895 yılında Aydın İli, Sultanhisar İlçesi, kavaklı Köyünde doğmuştur. Babasının Sarıtekeli aşiretinden İbrahim oğlu Apti Efendi, annesinin ise atmaca aşiretinden Fatma Hanım olduğu bilinmektedir.

1916 yılında askere alınan Yörük Ali Kafkas Cephesine gönderilmiş, ancak askerden kaçarak memleketine dönmüş ve dağa çıkarak Alanyalı Molla Mehmet Efe(Bazı kaynaklarda ise Molla Ali veya Ahmet olarak da verilmektedir.)nin grubuna katılmıştır. Mehmet efenin bir çatışmada ölmesinden sonra ise Yörük Ali Efe adıyla lider olmuştur.

Efelik, Ege Bölgesinde yaygın olarak kullanılan bir namdır ve dağa çıkarak Devlete ve kanunlara karşı savaş açan kişi veya grup liderleri için hep bu nam kullanılmıştır. Esasen Devlete ve kanunlara karşı dağlara çıkma eylemi Anadolu'nun her yöresi için geçerlidir. Ayrıca bu durum sadece Kurtuluş Savaşı sırasında yaşanmış bir olgu olmayıp, özellikle Osmanlı İmparatorluğunun gerileme döneminde itibaren yoğunluk kazanmış ve Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar sürmüştür.

Yörük Ali Efenin dağlarda geçirdiği 4 yıl boyunca haksız ve adaletsiz bir iş yaptığına dair hiçbir kayıt yoktur. Aksine ezilenin, mağdur edilenin, güçsüzün yanında olduğu, fakir fukaraya yardım ettiği, dolayısıyla da yöre halkı tarafından çok sevildiği bütün yazınlarda geçmektedir. Hatta kanun kaçağı ve eşkıya avında askerlere rehberlik ettiği de yazınlarda mevcuttur.

Yörük Ali Efe 1919 yılında, Çine'de bulunan 57. Tümen Komutanı Albay Şefik Beyin davetiyle dağdan inerek beraberindekilerle birlikte Kurtuluş Savaşı mücadelesinde yerini almış ve Kuva'yı Milliye'nin kuruluşunda önemli etkileri olmuştur. Yörük Ali Efenin Kuva'yı Milliye hareketinin öncülerinden olduğu herkesçe kabul edilmektedir.

Yörük Ali Efenin dağdan indiği sıralarda Yunanlılar, İzmir, Aydın ve Nazilli'yi işgal etmiştir. Yörük Ali Efe ve beraberindekiler, yöreden topladıkları gönüllülerle birlikte Aydın Çine İlçesi Yağcılar Köyünde toplanarak, 16 Haziran 1919 tarihinde Sultanhisar İlçesine iki kilometre uzaklıktaki Malgaç demiryolu köprüsünde mevzilenen düşman karakoluna baskın yapmış ve karakol tümüyle imha edilmiştir. Bu baskın Batı ve Güney Anadolu'da düzenli, bilinçli ve planlı olarak düşmana yapılan ilk baskındır. Yunanlılar beklemedikleri bu baskın karşısında Nazillideki kuvvetlerini Aydın'a çekmiştir. Daha sonra Yörük Ali Efe, 7. tümen Komutanı Şefik Bey tarafından verilen görevle Aydın'ı işgal eden Yunan kuvvetlerine saldırmış ve Aydın'ı düşman işgalinden kurtarmıştır. Ancak daha sonra Yunanlılar takviye kuvvetlerle Aydın'ı yeniden işgal etmiştir.

Yörük Ali Efenin öncülük ettiği hareketin yayılması sayesinde düzenli ordu kurulana kadar yirmi aylık bir süre içinde düşmanın ilerleyişi durdurulmuş ve yapılan baskınlarla önemli kayıplar verdirilmiştir. Yörük Ali Efenin başlattığı hareket tüm Anadolu'yu cesaretlendirmiş ve düşman işgali karşısında ne yapacağını bilemeyen Anadolu insanlarını düşmana karşı savaşılmaya teşvik etmiştir.

Düzenli ordunun kurulmasından sonra ise savaş sona erene kadar Milli Aydın Cephesi Komutanı olarak vatani görevini sürdürmüştür.

Yörük Ali Efe TBMM tarafından istiklal madalyası ile ödüllendirilmiştir.

Yörük Ali Efe Kurtuluş savaşından sonra bir süre İzmir'de yaşamış, 1928 yılında ise savaş sırasında karargah olarak kullandığı Yenipazar ilçesine taşınmıştır. 1951 yılında tedavi için gittiği Bursa'da vefat etmiştir. Vasiyeti üzerine cenazesi Yenipazar'a gömülmüştür.

Yenipazar ilçesinde, kendi adını taşıyan cadde üzerinde bulunan evi Kültür ve Turizm Bakanlığınca müzeye dönüştürülmüştür.

Bu itibarla, Yörük Ali Efe hakkında yukarıda yer alan ve çeşitli kaynaklardan derlenen bilgiler değerlendirildiğinde; Yörük Ali Efe'nin ulusal kurtuluş savaşına destek veren, topluma mal olmuş ve ünü sadece yaşadığı yörede değil tüm ülkede duyulmuş, istiklal madalyası ile ödüllendirilmiş bir ulusal kahraman olduğu açıktır. Yörük Ali Efe'nin iyi insan olduğu hususunun aksine anılan kaynaklarda herhangi bir bilgi ve belge yoktur. Nitekim soru önergesine konu konuşma sırasında da Yörük Ali Efe'nin iyi insan olduğu belirtilmiştir.

Anılan kaynaklarda; Yörük Ali Efenin 1916 yılında asker olarak, Ruslar'ın Doğu illerimizi işgal etmesi üzerine İsmet İNÖNÜ'nün de Kolordu komutanı olarak görev yaptığı Kafkas cephesine gönderildiği, ancak askerden kaçarak memleketine döndüğü, dağa çıktığı ve 1919 yılında Çine'de bulunan 57. Tümen Komutanı Albay Şefik Bey'in davetiyle dağdan

inerek Kurtuluş Savaşı mücadelesine katılana kadarki 4 yıllık bir süre dağda kaldığı belirtilmiştir. Konuşmam sırasında kullanılan kötü vatandaş ibaresi Yörük Ali Efe'nin hayatının tüm dönemlerini tanımlamak için kullanılmamış, Yörük Ali Efe'nin 1916-1919 yılları arasındaki dönemde; mevcut Devlet otoritesince belirlenen kurallara aykırı davranan bir vatandaş olarak yürürlükteki hukuk düzeni karşısında mevcut yönetim tarafından iyi vatandaş olarak nitelendirilmediğini ifade etmek için kullanılmıştır. Söz konusu dönemde I. Dünya Savaşı nedeniyle Osmanlı Devleti bir çok cephede savaşmakta bu nedenle kamu otoritesi zayıflamakta, bir çok alanda kargaşa yaşanmakta, bazı vatandaşlık haklarının kullanılması sırasında doğan sıkıntılar, hukuk düzeninin iyice bozulması ve yerel yöneticilerin uygulamalarından doğan hoşnutsuzluklar nedenleriyle halk zaman zaman kamu otoritesine karşı başkaldırmıştır. Dolayısıyla başkaldıran ve dağa çıkan Yörük Ali Efe de dönemin mevcut yönetimine göre ve o dönem için geçerli kurallara göre iyi vatandaş değildir.

Öte yandan, soru önergesine konu konuşma metni dikkatlice incelendiğinde, kötü insan olarak tanımlanan ve meşru hukuk düzeninin boşluklarından yararlanarak başka kişiler ve kamu düzeni aleyhine işler yapan J.R ile iyi insan olarak tanımlanan Yörük Ali Efe aynı değerlendirmeye tabi tutulmadığı görülecektir.

Doç. Dr. Abdülatif ŞENER
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

DAĞITIM :

Gereği:

TBMM

Bilgi:

Başbakanlığa